

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۹۳۱۰۵۸۲

دانشگاه شهید چمران اهواز

دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته علوم تربیتی

گرایش: تاریخ و فلسفه آموزش و پرورش

عنوان:

بررسی تحلیلی مبانی فلسفی تربیت سکولار و تبیین نسبت نظام آموزش و پرورش ایران با آن

استاد راهنما:

دکتر سید منصور مرعشی

استاد مشاور:

دکتر سید جلال هاشمی

نگارنده:

مصطفی رجب پور

دی ماه ۱۳۹۳

تقدیم به:

پدر و مادر دلسوزم، برادر و خواهران مهربانم و استاد راهنما و مشاور گرامی تقدیم
پروردگارا! ادای شکر تو حدیچ زبانی نیست، تو را بسی شاکرم که مرا اشرف مخلوقات
خود آفریدی و از روی کرم، قرین نعمت های بیکران خویش ساختی و والدینی نصیتم
کردی تا در سایه مهر و عطوفتشان بیایم و در راه کسب علم و دانش تلاش کنم. والدینی
که، هستی ام به امید آن هست و کلید باغ بهشت رضای آن ها. اینک بعد از مدت ها،
پس از پیمودن راه های فراوان با تدبیر و تعهد اساتید عزیزم، بارانهای ها و دغدغه های
فراوانشان و حمایت های همه جانبه می برادر و خواهرانم، که حسنگی و دشواری های راه را به
امید و روشنی تبدیل کردند؛ امیدوارم بتوانم در آینده ای نزدیک جواب گوی این همه
محبت آن ها باشم. اگر شایسته تقدیم باشد: تقدیم به آنان...

تشکر و قدردانی

آموختم از اساتید و دوستان انسانیت را ولی توان پاسگزاری ندارم. اساتیدی که روشنایی بخش تاریکی جان، بستند و ظلمت اندیشه را نور می بخشید، چگونه پاس گویم مهربانی و لطفشان را که سرشار از مشق و یقینند. چگونه پاس گویم تاثیر علم آموزی شان را که چراغ روشن هدایت را بر کلبه محقر وجودم فروزان ساخته اند. آری در مقابل این همه عظمت و شکوه مرانه توان پاس است و نه کلام و صف، بر حسب وظیفه تشکر می کنم از:

استاد راهنمای بزرگوارم، جناب آقای دکتر سید منصور مرعشی که در کمال سعه صدر، دلسوزانه و با حسن خلق، زحمت راهنمایی این پایان نامه را بر عهده گرفتند و جوایبگوی سوالات من بودند.

استاد مشاور صور، متمدن، فروتن و جوانمردم، جناب آقای دکتر سید جلال هاشمی، به دلیل یاری ها و راهنمایی های بی چشمداشتان که بسیاری از سختی ها را از اول تا پایان راه برایم آسان تر نمودند و هیچ گلی را در این عرصه دریغ ننمودند.

از اساتیدم، جناب آقای دکتر مسعود صفایی مقدم و خانم دکتر پروانه ولومی که زحمت داوری و جناب آقای دکتر سید عباس رضوی که نظارت بر این پایان نامه را متقبل شدند پاسگزارم.

همچنین از استاد محترم، جناب آقای دکتر مهرعلیزاده که در این دوره از جنبه های علمی و معنوی ایشان بهره مند شدم، تشکر و قدردانی می نمایم.

چکیده پایان نامه

نام خانوادگی: رجب پور		نام: مصطفی	
عنوان پایان نامه: بررسی تحلیلی مبانی فلسفی تربیت سکولار و تبیین نسبت نظام آموزش و پرورش ایران با آن			
استاد راهنما: دکتر سید منصور مرعشی		استاد مشاور: دکتر سید جلال هاشمی	
درجه تحصیلی: کارشناسی ارشد	رشته: علوم تربیتی	گرایش: تاریخ و فلسفه آموزش و پرورش	
محل تحصیل: دانشگاه شهید چمران اهواز		دانشکده: علوم تربیتی و روان شناسی	
تاریخ فارغ التحصیلی: ۱۳۹۳/۱۰/۸		تعداد صفحات: ۲۱۲	
کلید واژه ها: سکولاریسم، اومانیزم، تربیت سکولار، مبانی فلسفی تربیت سکولار، نظام آموزشی ایران			
<p>چکیده</p> <p>هدف پژوهش حاضر بررسی تحلیلی مبانی فلسفی تربیت سکولار و تبیین نسبت نظام آموزش و پرورش ایران با آن است که در این راستا از روش توصیفی- تحلیلی استفاده شده است. سکولاریسم به معنای جدایی دین از عرصه‌های زندگی، مکتبی است که در مورد آن بحث‌های زیادی تا به حال شده و فوائد و مضرات آن از طرف موافقان و مخالفانش مورد بررسی قرار گرفته است. اما در مورد تأثیر آن بر آموزش و پرورش کشورمان کمتر سخن به میان آمده است. از این رو سعی شده است تا حد امکان موضوع تربیت سکولار مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرد و دید بهتری از آن به دست آید تا بتوان با دقت نظر و افق دید وسیع‌تر به مواجهه با آن پرداخت. از این رو در ابتدا، مبانی فلسفی تربیت سکولار در حیطه‌های هستی‌شناسی، انسان‌شناسی، ارزش‌شناسی و معرفت‌شناسی مورد نقد قرار گرفت. از اساسی‌ترین مبانی، اصول و ویژگی‌های تربیت سکولار، می‌توان از اومانیزم، ماده‌گرایی، نسبی‌گرایی، تجربه‌گرایی، عقل‌گرایی محض و افراطی، تساهل و تسامح، فردگرایی، دین‌گریزی و نفی ماوراءالطبیعه را نام برد. با عنایت به اهمیت این اصول در تربیت سکولار، این پژوهش کوشید تا ضمن ارائه تعریفی جامع از تربیت سکولار، اهداف تربیت سکولار، رابطه‌ی معلم و شاگرد، روش‌های تدریس و محتوای کتب را در این نظام آموزشی، مورد بررسی قرار دهد. از آنجا که ساختار کلی تربیت سکولار ماهیتی غیر دینی، اومانیزستی و مادی‌گرا دارد، در تقابل و تعارض با نظام آموزشی جامعه‌ی ایران قرار گرفت. از این رو در فصل آخر این پژوهش راهکارها و رهنمودهایی برای مواجهه‌ی مؤثر با تربیت سکولار پیشنهاد شد. راهکارهایی همچون، شناخت محدودیت‌های سکولاریسم، حذف سکولاریسم از طریق جایگزینی، تأکید بر انسان‌شناسی اسلامی، تربیت نبوی، اسلامی سازی دانش و علوم، مدیریت فرهنگی در آموزش عالی، به کار گیری عقلانیت دینی، پرورش سیاسی و آشنایی معلمان با مفهوم سکولاریسم.</p>			

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

فصل اول: کلیات پژوهش

۲	مقدمه.....
۴	بیان مسئله.....
۹	اهمیت و ضرورت موضوع پژوهش.....
۱۱	روش پژوهش.....
۱۲	پیشینه پژوهش.....
۱۲	الف) تحقیقات داخلی.....
۱۶	ب) تحقیقات خارجی.....
۲۰	اهداف پژوهش.....
۲۰	هدف کلی.....
۲۰	اهداف جزئی.....
۲۱	سوالات پژوهش.....
۲۲	تعریف مفاهیم و اصطلاحات.....
۲۲	تعلیم و تربیت.....
۲۲	سکولاریسم.....
۲۳	لائیک.....
۲۴	سکولاریزاسیون.....

عرفی شدن ۲۴

فصل دوم: مبانی فلسفی تربیتی سکولار

جهان شناسی تربیت سکولار ۲۷

برهان نظم: موضوعی جهان شناختی ۲۹

برهان علیت: موضوعی جهان شناختی ۳۱

هستی شناسی ۳۳

خالق و منشاء هستی ۳۳

هستی شناسی سکولار ۳۶

تحلیل و تدوین مقوله‌ی هستی شناسی تربیت سکولار ۳۷

تبیین آموزه‌های تربیتی مستخرج از مقوله‌ی هستی شناسی تربیت سکولار ۳۹

۱- نفی رابطه هستی دنیا با هستی آخرت ۳۹

۲- ماده گرایی ۴۰

۳- تربیت طبیعی ۴۱

فرجام و پایان هستی ۴۳

تبیین مقوله‌ی هستی شناسی ۴۵

انسان شناسی ۴۷

آفرینش انسان ۴۸

هدف از آفرینش انسان ۴۸

۴۹	۱- عبادت.....
۵۰	۲- تخلّق به اخلاق الهی.....
۵۰	۳- آزمون الهی.....
۵۱	۴- قرب الهی.....
۵۲	انسان کامل و کمال انسان.....
۵۳	انسان شناسی سکولار.....
۵۴	تحلیل و تدوین مقوله‌ی انسان شناسی تربیت سکولار.....
۵۷	تبیین آموزه‌های تربیتی مستخرج از مقوله‌ی انسان شناسی تربیت سکولار.....
۵۷	۱- حق گرایی در مقابل تکلیف گرایی.....
۵۹	۲- نفی عبودیت و آزادی بی حد و حصر.....
۶۰	۳- ملی گرایی افراطی.....
۶۲	۴- فردگرایی نهادی شده.....
۶۴	تبیین مقوله‌ی انسان شناسی.....
۶۶	معرفت شناسی.....
۶۶	چیستی معرفت.....
۶۷	اهمیت چیستی معرفت.....
۶۸	منابع و ابزارهای کسب معرفت.....
۶۸	۱- شناخت حسی.....
۶۹	۲- شناخت عقلی.....

۷۱ قلب	۳-۳
۷۲ تجربه	۴-۴
۷۳ انواع معرفت	انواع معرفت
۷۳ معرفت دینی	۱- معرفت دینی
۷۳ معرفت یقینی	۲- معرفت یقینی
۷۴ معرفت علمی	۳- معرفت علمی
۷۴ معرفت شهودی	۴- معرفت شهودی
۷۵ معرفت شناسی سکولار	معرفت شناسی سکولار
۷۷ تحلیل و تدوین مقوله‌ی معرفت شناسی تربیت سکولار	تحلیل و تدوین مقوله‌ی معرفت شناسی تربیت سکولار
۷۹ تبیین آموزه‌های تربیتی مستخرج از مقوله‌ی معرفت شناسی تربیت سکولار	تبیین آموزه‌های تربیتی مستخرج از مقوله‌ی معرفت شناسی تربیت سکولار
۷۹ عقل‌گرایی محض	۱- عقل‌گرایی محض
۸۰ تجربه‌گرایی	۲- تجربه‌گرایی
۸۲ نفی رابطه علم و دین	۳- نفی رابطه علم و دین
۸۴ تأکید بر مدرنیته	۴- تأکید بر مدرنیته
۸۵ پلورالیسم معرفتی	۵- پلورالیسم معرفتی
۸۶ پلورالیسم معرفتی - توصیفی	۱-۵- پلورالیسم معرفتی - توصیفی
۸۶ پلورالیسم دستوری یا هنجاری	۲-۵- پلورالیسم دستوری یا هنجاری
۸۶ پلورالیسم مفهوم‌سنجشی	۳-۵- پلورالیسم مفهوم‌سنجشی
۹۱ موانع و محدودیت‌های کسب معرفت	موانع و محدودیت‌های کسب معرفت

۹۳ ارزش شناسی
۹۳ منشاء ارزش ها
۹۵ اقسام ارزش ها
۹۶ ۱- ارزش های فطری و ارزش های غیر فطری
۹۶ ۲- ارزش های ابزاری و ارزش های غایی
۹۶ ۳- ارزش های فردی و ارزش های اجتماعی
۹۷ ۴- ارزش های الهی
۹۷ ۵- ارزش های اخلاقی
۹۸ مبانی ارزش شناسی سکولار
۹۸ اخلاق در لغت
۹۹ اخلاق سکولار
۱۰۰ ارزش شناسی سکولار
۱۰۲ تحلیل و تدوین مقوله‌ی ارزش شناسی تربیت سکولار
۱۰۴ تبیین آموزه‌های تربیتی مستخرج از مقوله‌ی ارزش شناسی تربیت سکولار
۱۰۴ ۱- نفی دخالت دین در تنظیم اصول و قواعد اخلاقی و ارزشی
۱۰۵ ۲- شخصی و نسبی شدن ارزش ها
۱۰۷ ۳- تقدس زدایی از آموزه‌های اخلاقی
۱۰۷ ۴- محافظه کاری
۱۰۸ ۵- محق بودن انسان در مقابل مکلف بودن

- ۱۰۹۶- فردگرایی در حوزه ارزش‌ها.....
- ۱۱۰تیین مقوله‌ی ارزش شناختی سکولار.....
- ۱۱۲خلاصه فصل.....

فصل سوم: تحلیل دلالت‌های تربیتی سکولار

- ۱۱۵تربیت سکولار چیست؟.....
- ۱۱۶اهداف تربیت سکولار.....
- ۱۱۹۱- تربیت شهروند مطلوب.....
- ۱۲۳۲- تربیت نیروی متخصص.....
- ۱۲۵۳- تساهل و تسامح.....
- ۱۲۶۱-۳- تحریک و انگیزش.....
- ۱۲۶۲-۳- سرمشق دادن.....
- ۱۲۷۳-۳- عدم ایجاد محدودیت.....
- ۱۲۸۴- آموزش مهارت‌های زندگی.....
- ۱۲۹۱-۴- حقوق اساسی.....
- ۱۲۹۲-۴- حقوق سیاسی.....
- ۱۲۹۳-۴- حقوق اجتماعی.....
- ۱۲۸رابطه معلم و دانش‌آموز در تربیت سکولار.....
- ۱۳۱۱- تقدس زدایی از رابطه معلم و شاگرد.....

۱۳۲	۲- تجاری شدن رابطه معلم و شاگرد
۱۳۳	۳- رابطه ماشینی
۱۳۴	۴- رابطه ابزار گرایانه
۱۳۶	روش‌های تدریس در تربیت سکولار
۱۳۶	۱- روش آزمایشی (آزمایشگاهی)
۱۳۷	۲- روش حل مساله
۱۳۹	۳- روش پرسش و پاسخ
۱۴۰	۴- روش اکتشافی (کاوشگری)
۱۴۲	محتوای کتب در تربیت سکولار
۱۴۷	خلاصه فصل

فصل چهارم: تبیین نسبت نظام تعلیم و تربیت ایران با سکولاریسم

۱۵۰	تبیین نسبت نظام تعلیم و تربیت ایران با سکولاریسم
۱۵۰	۱- شناخت محدودیت‌های سکولاریسم
۱۵۲	۲- حذف سکولاریسم از طریق جایگزینی
۱۵۴	۳- تأکید بر انسان‌شناسی اسلامی
۱۵۵	۳-۱- هدفمندی
۱۵۵	۳-۲- جاودانگی
۱۵۵	۳-۳- دو بعدی بودن

۱۵۵ ۴-۳- میل یا گرایش
۱۵۷ ۴- تربیت نبوی
۱۵۹ ۵- اسلامی سازی دانش و علوم
۱۶۰ ۶- مدیریت فرهنگی در آموزش عالی
۱۶۲ ۷- به کارگیری عقلانیت دینی در نظام آموزشی
۱۶۴ ۸- پرورش سیاسی
۱۶۶ ۹- آشنایی معلمان با مفهوم سکولاریسم
۱۶۷ ۱۰- عبرت گیری از تجربه غرب
۱۶۸ خلاصه فصل

فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری

۱۷۲ بحث و نتیجه گیری
۱۷۴ بحث و بررسی هستی شناسی تربیت سکولار
۱۷۶ بحث و بررسی انسان شناسی تربیت سکولار
۱۷۷ بحث و بررسی ارزش شناسی تربیت سکولار
۱۷۸ بحث و بررسی معرفت شناسی تربیت سکولار
۱۷۹ بحث و بررسی نسبت نظام تربیت ایران با تربیت سکولار
۱۸۱ موافقان و مخالفان تربیت سکولار
۱۸۲ موافقان تربیت سکولار

۱۸۳	مخالفان تربیت سکولار
۱۸۶	بحث کلی پژوهش
۱۸۸	محدودیت‌های پژوهش
۱۸۸	پیشنهادات تحقیق
۱۸۸	الف) پیشنهادات پژوهشی
۱۹۰	ب) پیشنهادات کاربردی
۱۹۴	الف) فهرست منابع فارسی
۲۱۰	ب) فهرست منابع عربی
۲۱۰	پ) فهرست منابع لاتین

فصل اول

«کلیات پژوهش»

مقدمه

سکولاریسم^۱ در معنای عام به معنی جدایی دین از عرصه‌های زندگی است، آنچه بیشتر در اذهان در مورد سکولاریسم تداعی می‌شود جدایی دین از سیاست است. اما حقیقت این است که سکولاریسم در حال جدا کردن تفکر مذهبی از تمام ابعاد حیاتی بشر است، بدین صورت که می‌گوید: دین توان اداره اجتماع و پاسخ‌گویی به نیازهای افراد اجتماع را ندارد، پس هر آنچه رنگ و بوی مذهبی می‌دهد از صحنه فعالیت‌ها و تصمیم‌های اجتماعی حذف شده و به زوایای تاریک زندگی فردی پناه ببرد، بدون اینکه در اداره امور اجتماع هیچ دخالتی داشته باشد. رشد و گسترش سکولاریسم در جامعه موجب شکل‌گیری سکولاریزاسیون^۲ خواهد شد. سکولاریزاسیون اساساً به فرایندی از نقصان و زوال فعالیت‌ها، باورها و روش‌های اندیشه و نهادهای دینی مربوط است که عمدتاً با سایر فرایندهای تحول ساختاری اجتماعی یا به عنوان پیامد ناخواسته یا ناخودآگاه فرایندهای مزبور رخ می‌دهد و از اصول غیر دینی و ضد دینی به عنوان مبنای اخلاق شخصی و سازمان اجتماعی حمایت می‌کند (ربانی گلپایگانی، ۱۳۷۶: ۳۳). سکولاریسم سیاسی، سکولاریسم فرهنگی، سکولاریسم تربیتی و... از انواع گوناگون و تعابیر مختلف این پدیده است. این پژوهش می‌کوشد تا با یکی از ابعاد سکولاریسم به نام سکولاریسم تربیتی یا تربیت سکولار، آشنایی اندکی ایجاد کند. جریان تربیت سکولار در نتیجه نقادی‌های شیفتگان غرب و نوگرایان اولیه، همچنین در نتیجه داعیه‌های روشنفکران لائیک به وجود آمد که خواستار پذیرش بدون چون و چرای فرهنگ و تمدن غرب بود. اعزام دانشجوی، نهضت ترجمه و تأسیس مدارس جدید عوامل اصلی پیدایی

1. Secularism

2. Secularization

جریان سکولار و گسترش آن به تعلیم و تربیت می‌باشند، البته نفوذ انگیزه‌های خارجی برای صدور تربیت غربی به کشورهای جهان سوم، و همچنین دخالت زمینه‌های اجتماعی داخلی را در پذیرش این نوع تربیت نمی‌توان نادیده گرفت. هر چند تجدد طلبان بی‌غرض و بسیاری از اصلاح طلبان و همچنین عامه مردم از ماهیت سکولار مدرسه‌های جدید و کارکردها و انگیزه‌های آنها آگاه نبودند. در این میان بسیاری از پایه‌گذاران ایرانی مدرسه‌های جدید نیز تنها به انگیزه خیرخواهی و با حسن نیت برای اصلاح عقب ماندگی ایران به گسترش تعلیم و تربیت جدید اقدام می‌نمودند ولی برخلاف این غفلت هموطنان از پیامدهای تعلیم و تربیت جدید، مدرسه ضمن آثار مثبتی که در برقراری آموزش و پرورش رایگان، دولتی و همگانی داشت در جهت وابستگی‌های فرهنگی و جایگزینی ارزش‌های اجتماعی تأثیرگذار بود. توسعه مدرسه‌های جدید مبتنی بر تربیت سکولار و همگانی و دولتی شدن آنها، نقش این مدرسه‌ها را در کنترل اجتماعی و تنظیم شغل‌ها و سلسله مراتب اجتماعی، بیش از پیش نمود. این امر سبب گردید مخالفت‌ها به تدریج کاهش یابد و ضرورت همراه شدن با نظام تربیت رسمی کشور، بر همه‌ی طبقات جامعه تحمیل گردد. در نتیجه، اقشار متدین جامعه نیز با تربیت سکولار، هر چند ناخواسته کنار آمدند. از عواقب این نظام آموزشی می‌توان به توسعه و تأسیس مدارس مختلط، استخدام معلمان ناهمجنس با شاگردان، منع حجاب در مدارس و دانشگاه‌ها، کاهش تدریجی زمان و مواد درسی دینی، تغییر محتوای کتب دینی بدون توجه به آرای علما، بی‌رغبتی نسبت به اجرای مراسم مذهبی، عدم لحاظ معیارهای اخلاقی، مذهبی، محجور شدن کتاب قرآن کریم و . . . اشاره کرد که همگی از نتایج و ثمرات آموزش و تربیت سکولار بود که در گذشته ضربات و لطمات سنگینی به نظام آموزش و

پرورش ایران وارد کرد (علم الهدی، ۱۳۸۱: ۱۲۰-۱۱۷). در سال‌های اخیر نیز بحث تربیت سکولار، که ریشه در فرهنگ غربی دارد، دوباره مورد توجه قرار گرفته است. تا آنجا که مقام معظم رهبری ضمن تأکید بر ضرورت ایجاد تحول در نظام آموزشی کشور و ضد دینی، غربی و ترجمه‌ای بودن بافت و ساختار گذشته آن، تصریح کردند: «با وجود همه‌ی کارهای ارزشمندی که بر پایه مبانی اسلامی و ملی انجام شده، نظام آموزش متحول نشده و پایه و اساس همان نظام قدیمی باقی مانده است» (روزنامه کیهان، ۱۳۸۶). از این رو شناخت هر چه بیشتر تربیت سکولار، کارکردها و آثار آن می‌تواند در ایجاد یک نظام آموزشی متناسب با شرایط کنونی جامعه ما مفید باشد.

بیان مسئله

تربیت سکولار^۱ به معنای جداسازی مباحث دینی از دروس و علوم فنی و تجربی است، بدین سان که از سویی آموزه‌های دینی در سیستم آموزشی به هیچ نحوی دخالت نداشته باشد و از سوی دیگر مطالب و عناوین آموزشی این نظام، فارغ از هرگونه قید و بند مذهبی باشد. این بدان معناست که خدا خواه بودن محور علم نباشد و انسان خواه بودن محوریت اصلی این تربیت بدون چارچوب را دربر داشته باشد. در یک تقسیم بندی کلی می‌توان نظام آموزشی را به نظام آموزشی ایدئولوژیک و نظام آموزشی غیر ایدئولوژیک تقسیم کرد. در تربیت سکولار گام اوّل که عدم استفاده از روش‌ها و متدها و آموزه‌های دینی در تربیت و آموزش و فرآیندهای آموزشی (چه در سطح تخصصی یعنی دانشگاه‌ها و چه در سطح عمومی یعنی مدارس) است، مهم‌ترین و کاراترین گام

در تخریب دین و دین‌گرایی و ایجاد فضای سکولار در آموزش و پرورش و تربیت است و این جریان در وهله نخست با ناکارآمد جلوه دادن شیوه‌های دینی آموزش و پس از آن با مطرح کردن پیشنهاد تغییر روش و متد آموزشی صورت می‌گیرد. گام دوم، ورود رویکرد صرفاً علمی به مباحث دینی و مذهبی است، یعنی با آن مباحث همانند دیگر علوم، صرفاً برخورد علمی نمود، بدون اینکه هیچ معرفت و شناختی بر انسان بیفزاید و او را در جهت الگوسازی و مصداق‌سازی عملی سوق دهد (مثل آنچه امروزه در دانشگاه‌ها و مدارس ایران به چشم می‌خورد) که در قالب یک سری گزاره‌های علمی و بعضاً غیر علمی در کنار دیگر دروس، بلکه در ذیل دروس قرار می‌گیرد. البته در رشته‌های علوم انسانی لاجرم این رنگ علمی نسبت به دروس دینی واضح‌تر دیده می‌شود چون آشنایی با ادیان و مذاهب، اصلی از جامعه‌شناسی انسان و جوامع انسان است (صادق‌زاده قمصری، ۱۳۸۱: ۱۳۷-۱۳۸). با ظهور مکاتب فلسفی همچون اومانیسم، اگزیستانسیالیسم، لیبرالیسم، ماتریالیسم و پراگماتیسم و نظام تعلیم و تربیت مبتنی بر آنها زمینه برای رشد و گسترش تعلیم و تربیت سکولار نیز فراهم شد. در نظام تربیتی سکولار می‌توان ترکیبی از فلسفه و نظام تربیتی مکاتب ذکر شده را دید. در این نظام تربیتی به اهداف مادی توجه ویژه‌ای معطوف شده است. از نظر انسان‌شناسی به مانند لیبرالیسم، انسان به عنوان موضوع و هدف تربیت در قلب آموزه‌های سکولار قرار دارد و انسان معیار همه چیز است. از نظر معرفت‌شناسی مهم‌ترین هدف تربیت سکولار خردورزی است و خود را مدعی آن می‌داند و تجربه حسی و عینی را تنها راه حصول حقیقت می‌داند. از جنبه هستی‌شناسی تربیت سکولار به معنای تربیت غیر مذهبی یا غیر ایدئولوژیک است که بر مبنای نظرات داروین و مکتب داروینیسم شکل

گرفته و داستان آفرینش و خلقت آدمی و جهان را آن گونه که در ادیان آسمانی آمده نفی می‌کند. از نظر ارزش شناسی نیز به نسبی‌گرایی معتقد است و ارزش‌ها بر حسب زمان، مکان و شرایط متغیرند و هیچ نظام ارزشی مقدسی وجود ندارد. بنا بر مطالب فوق زمانی که تربیت سکولار یا آموزش سکولار مطرح شد تصور بر این بود که کسب اطلاع از حقیقت و دسترسی به واقعیت فارغ از دیدگاه‌ها، تجربه‌ها و باورها برای ما ممکن است و انتظار می‌رفت علم بدون در نظر گرفتن ملاحظات، اعتقادات و ارزش‌ها بتواند تصویر واقعیت را آن چنان که هست ارائه دهد. از این رو تربیت سکولار را می‌توان نقطه مقابل تربیت دینی دانست (علم الهدی، ۱۳۹۰: ۷۰).

در این میان حکومت‌ها و حاکمان جوامع نقشی کلیدی در شکل‌گیری اهداف و خط و مشی‌ها و توسعه نظام‌های تربیتی دینی یا سکولار ایفا می‌کنند و تقابل این دو نظام آموزشی نیز به شدت به نوع حکومت‌های حاکم بر جوامع وابسته است. در آن دسته از جوامعی که نظام آموزش و پرورش رسمی صبغه دینی خود را از دست داده و اصطلاحاً سکولار شده است، تعلیم مباحث دینی و اخلاقی مبتنی بر دین متداول نمی‌باشد به علاوه معلمان مجاز به بحث و تبادل نظر در خصوص مسایل مذهبی و تبیین باورهای دینی و اخلاقی نیستند در نتیجه آنان از پرداختن به امر تربیت به مفهومی که پیش از این به آن اشاره شد، طفره می‌روند و دغدغه تربیت شاگردان را در درون خود احساس نمی‌کنند. از این رو می‌توان گفت که پرورش مهارت‌های ذهنی دانش‌آموزان به منظور شناخت جهان اطراف و درک پدیده‌های طبیعی و یا اجتماعی بدون ارتباط آنها با مسائل معنوی، عمده‌ترین دل‌مشغولی متولیان امر تعلیم و تربیت در این جوامع به شمار می‌رود (محسن پور، ۱۳۸۱: ۹۱-۹۰). تربیت سکولار تحت تأثیر تفکرات اومانیستی انسان را محور همه چیز می